

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Orator Christianvs Caroli Regii E Societate Iesv

Reggio, Carlo

Romæ, 1612

De origine, ac ritibus priscis sacraru[m] concionu[m], Cap. 1.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-68672](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-68672)

ORATOR CHRISTIANVS

Prima pars

CONCIONATOR

De officio Oratoris Christiani

Liber primus

De Origine, ac Ritibus priscais sacrarum Concionum.
Caput Primum.

ANTEQVAM Christiani oratoris institutionem aggrediar, videor mihi facturus rem, cum suscepto oneri conuenientem, tum commodam, iucundamque lectoribus, si pauca de sacrarum Concionum origine, earumque priscais ritibus, de Concionatore, de Auditoribus, de tempore, ac loco, perscribam.

Subijcientur enim haud pauca sub vnum conspectum, quae sparsim in opere attinguntur: & ex moribus vetustis multa vtiliter referre licebit ad nostros. Origo sanctissimae huius consuetudinis in Christiana Ecclesia ab ipsa vetere Hebraeorum Ecclesia permanuit; apud quam, & statim conuentus erant, & recitatio, & sermo. Conueniebant enim in Synagogas, vnoquoque Sabbato; tum legebatur pars aliqua sanctorum voluminum; postea sermo modò paræneticus, modò didascalicus, vel ex vtroque mixtus adhibebatur, siue ad obscuriora è diuinis literis, explicanda, siue ad formandos, corrigendosque mores. Hæc omnia facile colliguntur ex Luca 4. cap. Intrauit (inquit) Iesus secundum consuetudinem suam die Sabbati in Synagogam, & surrexit legere, & traditus est illi Liber Isaia Prophetæ; & vt reuoluit librum, inuenit locum, vbi scriptum erat: Spiritus Domini super me: postque recitatum locum, subditur: & cum plicuisset librum, reddidit ministro; & omnium in Synagoga oculi erant intendentes in eum, cœpit autem dicere ad illos, quia hodie impleta est hæc scriptu-

Origo Concionu ab Hebrais descendit.

Luc. 4.

A ra in

ra in auribus vestris. Similia dicuntur, Actor. 13. Venerunt Antiochiam (nempe Paulus, & Barnabas) & ingressi Synagogam die Sabbatorum sederunt: post lectionem autem legis, & Prophetarum, miserunt Principes Synagogæ ad eos dicentes: Viri fratres, si quis est in vobis sermo exhortationis, ad populum dicite. Surgens autem Paulus, & manu silentium indicens ait: Viri Israelitæ, & qui timetis Deum audite: & post absolutum sermonem subiungitur. Exeuntibus autem illis, rogabant, ut sequenti Sabbato loquerentur sibi verba hæc. & mox: Sequenti verò Sabbato, penè universa Civitas convenit audire verbum Dei. Vbi, & conventus Civitatis, & lectio, sine recitatio Legis, ac Prophetarum habetur, tum exhortatorius, ac parneticus sermo. Sed hæc proximis Christo Domino temporibus, cum certum sit hoc ritu gesta, quanto ante capta sint, non ostendunt. Et sacrarum quidem tractationum origo aliqua, mihi dubium non est, quin ab ipsa prope mundi origine, repeti debeat. Nam etsi Philo Iudæus in libro de Abrahamo initio, de antiquis Patribus loquens: Scholas nullas frequentaverant (inquit) nullis præceptoribus usi fuerant, sed à seipsis instituti doctique, ordinem naturæ sequuti sunt. Tamen cum cæteras disciplinas ab Adamo propagatas apud Christianos Doctores, communis sententia sit, veræ pietatis, ac morum disciplinam, uti maioris momenti est, ita accuratius ab eo traditam; & aliquod iam tum exercitum fuisse religionis magisterium, dubitandum nequaquam videtur. Nec verò Enos, Gen. 4. cepisse dicitur invocare nomen Domini, propterea quod nullus antea Religionis cultus esset, sed ut eo loco noster Pererius putat, quod eum ipse cura, & prædicatione excoluit. Iam Noe inter Prædicatores merito numeratur, qui à S. Petro, Iustitia præco nominatur, & iterum prædicasse significatur ijs, qui increduli fuerunt, cum fabricaretur arca; quem denique Ioseph Hebraeus refert corrupta hominum facta molestè, & indignè ferentem, adeo suavisisse, ut in melius voluntates, ac opera transmutarent, ut cum videret illos sibi, non parere, veritus ne se, & suam familiam interimerent, in aliam regionem migravit. Verum qui, quoque modo sacri Conventus, sermonesque usque ad id tempus, atque etiam ex hoc tempore usque ad Moysen fuerint, proditum non est, potuit tamen intelligi vis eloquentiæ ex eo, quod audax ædificandæ turris Babilonicæ consilium ingressos homines, sacra narrat historia, quia erat terra labij unius, & sermo-

aum

Conventus,
Lectio & Ser-
mo.

Origocõcio-
num ab ipso
mundi princi-
pio.
Philo l. de
Abr.

Adam pri-
mus prædi-
cator.

Et Enos.

Et Noe.

2. Pet. 2.

2. Pet. 3.

Anti. c. 3.

num eorumdem; nempe ut facile incitari, & inflammari, quæ ad id opus necessaria erat, multitudo posset, quare & totum opus ea communiōe sublata disturbatum est. Videtur deinde aliquod doctrinæ magisterium in Aegypto Ioseph exercuisse; quippe dicitur constitutus à Pharaone ut erudiret Principes eius, sicut semetipsum, & senes eius prudentiam doceret, quo loco S. Aug. optime conuenisse dicit tanti patriarchæ zelo, ut non tantum alendis corporibus, sed & ipsis hominibus melioribus efficiendis occuparetur. Nec verisimile est tanto tempore, quo Hebræi in Aegypto vixerunt, omni pietatis doctrina caruisse. Sed illud obseruandum est, cum statuisset eum populum Dominus liberare, & ad certam vitæ pietatisq. rationem formare, Moysi, quem principem legebat, Aaronem eloquentem addidisse, quia (ut infra proprio loco dicitur) præcipuum regendarum communitatum est instrumentum oratio. Prima deinde concio tempore Moysi indicatur in Exodo. ubi ex præcepto Domini, Moyses & Aaron congregauerunt cunctos seniores filiorum Israel, loquutusque est Aaron omnia verba, quæ loquutus est Dominus ad Moysen: ac multi deinceps cætus sermonesq. publici memorantur, præsertim, quibus accepta à Deo Moyses populo exponebat. Atque hæc de vetustissimo sacrarum concionum vsu. Sed ut ad originem lectionum legis, quæ Christi fiebat tempore redeamus, sane antiquam fuisse S. Iacobus in Actis Apostolicis docet, cum ait, Moyses enim à temporibus antiquis, habet in singulis Ciuitatibus, qui eum prædicent. Iosephus autem id à Moyse institutum refert, & ob eam quoque curam cæteris eum legislatoribus præfert. Non semel (inquit) audire, nec secundo, nec sapius, sed in vna quaque septimana, alia opera relinquentes, ad legis auditionem congregari præcipit vniuersos, eamque perfectè condiscere: quod scilicet omnes legislatores reliquisse noscuntur. Hoc Moysi præceptum de cuiusque hebdomadæ ad legem audiendam Conuentu, in sacris litteris disertè (quod ego animaduertentem) non extat. Sed Dent. c. 3. septimo quoque anno legenda præcipitur, anno remissionis, in solemnitate tabernaculorum: significat tamen crebram tractationem Leuit. 10. Deus, dum prohibens Sacerdotes tabernaculum intraturos quicquam quod inebriare posset bibere, causam addit, ut habeatis scientiam discernendi inter sanctum & profanum, inter pollutum, & mundum, doceatisque filios Israel omnia legitima mea. Verisimile tamen est etiam tum sabbatis singulis

Ioseph prædicator.

Psal. 104.

Moyses, & Aaron.

Exod. 4.

Isaac edisæ
1721

Act. c. 15.

l. 2. contra App.

Qualibet septimana Conuentus fiebat.

Leuit. 10.

fuisse morem docendi, quos dies Philo, ubique tradit præcipue fuisse, studio sapientiæ dedicatos, & ob eam rem præseu-
l. de legat. chas seu Synagogas fuisse quasdam, iustitiæ caterarumq. vir-
ad Carum. tutum scholas, & in lib. de vita Moyfis, eum morem, & ipse
l. de vita ab eo repetens describit his verbis. Mos (inquit) erat certis
Moyf. c. 3. temporibus præcipue sabbatis, operam dare studio sapientiæ,
 principe (idest Moyse) Doctoris vice fungente, præmonstran-
 teque officia, subditis autem honestè proficientibus, & mores,
 vitamque corrigentibus. Quæ consuetudo à maioribus per
 manus accepta, hodieque durat apud Iudæos. Caterum cum
 initio Moyfes fungeretur hoc munere partitum videtur in plu-
 res tum, cum septuaginta viros, iussu Dei elegit, qui diuino re-
 pleti spiritu, prophetare ceperunt. Nam cum ante ex soceri.
 Ietri consilio legisset qui ad civilem sibi administrationem
 adiumento forent, hos, ut maximè in rebus diuinis auxilio es-
 sent adlectos docent sacri interpretes. Deut. 29. & 31. Docto-
 rum mentio est, qui ab septuaginta *ἑρμηνευταί* vocan-
 tur, & Num. 11. mentio est Magistrorū, quos ijdem *ἑρμηνευταί*
 vocant: atque ijdem omnino significari omnibus his locis vi-
 dentur, qui scribæ alibi nuncupantur. Itaque cum (ut rectè
 inter ceteros Tolet. in c. 18. Joann. docet) Scribæ ceperint vna
 cum lege Grammatoisagogæ illi ac Doctores, & Magistri scri-
 barum parentes, atque omnino scribæ, statuendū videntur.
In c. 3. Isa. Nam quod S. Hieron: non multo ante Christi tempora extitisse
 Scribas, & Phariseos ait, vel de solis intelligendum est pha-
 risæis, quos dumtaxat ubique Iosephus inter Iudaicas sectas
 enumerat, nunquam autem Scribas: vel quod ritus aliquos de
 nouo, quo tempore Pharisei orti sunt, ipsi quoque assumpserint.
 Ex hætenus dictis, colligitur initium sacrarum concionum re-
 petendum à prima diuini cultus origine. Vbi autem scripta
 lex accessit, etiã accessisse lectionem eius, & explicationem
 constat, quæ propriè ad Sacerdotes, & Scribas pertinebat; qui-
 bus deinde non multis ante Christi aduentum temporibus, ac-
 cessere Pharisei: proptereaque dictum est, super cathedram
 Moyfi, sederunt Scribæ, & Pharisei. Illud tamen negari non
 potest siue præceptum fuerit Moyfis, ut scribit Iosephus, siue
 mos ab illo introductus qui præcepti vim habuerit, ut sabbatis
 ad audiendam legem, & explicationem eius, morumque
 disciplinam conueniretur, fuisse morem hunc non semel inter-
 ruptum, vel in captiuitatibus, vel in ipsorum Regum & populi
 Idololatrijs. Nam certè dum ipsi sacri libri penitus amissi
 erant,

erant, vt colligitur 4. Reg. 22. & 2. Par. 34. vbi vnus narratur inuentus, cumque traduntur combusti, antequam restituerentur ab Esdra (vt alunt plerique) legi non potuerunt. Sed merito querat aliquis. Num idem esset Lector, & Explicator, quia Christus Dominus prius legit ipse, deinde explicauit Isaia locum. Et Esdra 2. cap. 8. Esdras idem loquitur, & legit. At Philo, loquens de Essæis, aliter eos fecisse ait. Has (inquit) hoc est patrias leges ediscunt, & alio tempore, sed præcipue recurrente die septimo, quem sacratum existimant, feriatumque ab omnibus alijs negotijs, Quoties sacras ædes, quas Synagogas vocant, adeunt pro ætatis ordine, Iuniores ad seniorum pedes confidunt, & ad audiendum se componunt. Ibi alius ex libro legit, alius quispiam vnus è peritioribus accedens, quæ obscura sunt explicat. In Act. Paulus, & Barnabas post lectionem inuitantur à principibus Synagoga, vt loquantur, si quem haberent sermonem exhortationis ad populum: & alibi docuisse in Synagoga dicuntur, nec vnquam legisse. Itaque videtur hic mos fuisse, vt certus esset Lector, sermo ab alijs haberetur, qui si vellent alium scripturæ locum explicare etiam eum legeret, quod fecit Christus Dominus, nec tamen vetitum fuisse, quin legeret idem & explicaret. Quo loco admirari licet singulare Isaia priuilegium, vt eius prophetiam Dominus ipse, & legere stans voluerit, nec solum explicare, sed & demonstrare completam. Rursum dubitari potest, num omnibus liceret in Synagoga docere. Ita affirmant aliqui, & videtur ex eo confirmari, quod Christus Dominus à nullo inuitatus sepe docuerit: Sed mihi verisimile nõ est fuisse promiscuum & confusum morem, sed solum Scribis, & Phariseis licuisse differere etiam non inuitatis pro suo munere: Christum autem Dominum, extra omnem exemplum esse: Paulum sua vsu potestate, quod esset Phariseus, eruditus ad pedes Gamalielis; & ceteros Apostolos, vel inuitatos, vt Paulum, & Barnabam, vel sese obtulisse ac veniam impetrasse dicendi: Neque obstat locus Ambrosij, qui in illa Pauli verba: Potestis enim per singulos prophetare, vt omnes discant, & omnes exhortentur. Hæc (ait) traditio Synagoga est, quam nos vult sectari; quia Christianis quidem scribit, sed ex gentibus factis, non ex Iudæis, vt sedentes disparent seniores dignitate in cathedris, sequentes in subsellijs, nouissimi in pavimento super mattas, quibus si reuelatum fuerit, dandum locum præcipit, nec despiciendos, quia membra corporis sunt: Non (inquam) obstat hic locus, quia solum dicit si cui

An idem esset Lector, & explicator.

lib. quod omnis probus liber.

Act. 13. inuenitur de ad eorum ad doced

An omnibus liceret in Synagoga loqui.

Amb. in 1. Cor. 14.

nouissimorum, quid fuerit reuelatum, (vt erat tum extraordi-
 naria illa diuinorum charismatum copia.) dandum ei locum
 esse, non quod ille se nulla potestate dicendi impetrata posset
 intrudere, sed quod offerenti sese, dicendi locus negari non
 deberet. Nam profecto nisi aliquo appareret manifesto mira-
 culo, fuisse nec ne ei vere diuinitus reuelatum, an fallaciter
 à Dæmone illusum; erat id iudicandum antequam cuius e tur-
 ba dicere fieretur. Omnia autem iussit Paulus honeste, & se-
 cundum ordinem fieri: & ne quid diceretur absurdi, ceteros
 diiudicare, nimirum ceteros è prophetis. Non enim (vt Her-
 retici perperam interpretantur) iudicium rerum diuinarum
 imperita multitudini permittitur. Probabile igitur omni-
 no videtur, etiam in Synagoga non licuisse cuius nisi potestas
 fieret, disputare. Quaritur adhuc. Tertio, sederent ne inter di-
 cendum eo tempore, at starent legentes quidem stetisse, & ex
 c. 8. l. 2. Esdræ colligitur, & satis aperte ipsum Christi Domini
 dum Haim legit, exemplum docet. Communis ibi autem mos
 fuisse videtur, vt doctores sederent: unde & cathedra Moy-
 si nominatur, & sedere super eam Scribæ, & Pharisei, dicuntur.
 Et Christus Dominus Luc. 2. inuentus est duodennis in medio
 doctorum, utique sedentium, sedens. Cum legisset Isaiam,
 stans, docturus sedet, Matt. 5. Docturus in monte sedet Luc. 5.
 Sedens docebat, de nauicula turbas, Ioann. 8. Sedens docet in
 templo populum, Matt. 26. quotidie apud vos sedebam docens
 in templo. Quod autem dicitur Ioan. 7. In nouissimo autem
 die magno festiuitatis stabat Iesus & clamabat, videtur fecisse
 propter multitudinem, quæ aderat, cum esset opus conatu ma-
 iore, vel vt arbitror, quia non consueto habendis, concionibus
 loco hæc clamauit, sed ex media turba. Illud autem Luc. 6. ste-
 tit in loco campestri, potius videtur significare, quod constite-
 rit & quieverit, quam sicum aut statum corporis Act. 13. dicitur
 surrexisse Paulus vel quod ad dicendum prodierit, consue-
 tumque locum conscenderit, vbi deit sederit, vel quod Ar-
 chisynagogum salutarit, sed plane mihi videtur eo loco stetit-
 se: nam etsi moris esset sedere, non tamen vetitum, quin si cui
 placeret, commodumque esset, stans diceret, qui oratorum
 Ethnicorum mos erat: & Act. 5. locutus in Concilio Gam-
 maliel: surrexit. Quod autem Petrus in prima sua concione,
 Act. 2. & Paulus in medio Areopagi steterint; non significat
 morem temporis, sed opportunitatem, ac necessitatem loci. lo-
 cus nuper citatus e S. Ambrosio, sedisse omnes significat, & ta-
 men

Sederent ne
 an starent qui
 Sermones ha-
 bebant.

oratione in
 qd in sermo
 -ol -ogon
 sup

-i m. omh.
 .21.7. no

men eodem loco, D. Paulus cum ait: Quod si alij reuelatum fuerit sedenti, prior taceat; videtur significare, dicentem stetitisse, eique sedentem opponere. Quare, vt dixi, communi vsu sedisse, aliquando etiam stetitisse videntur. Hæc autem, quæ in Synagoga olim seruabantur, non multum immutata in Christi Ecclesia recepta sunt, ita vt cum ipsa nascente, & crescente, pariter hic ritus & natus, & adultus sit. De posteriore, verò tempore, quia res ante oculos est, non est quod dicam. De primo illo docet nos Tertullianus, qui recens ab ætate Apostolorum, de ritu, qui tunc maxime in Ecclesia vigerit, nos ignorare non patitur. Cogimur (inquit) ad litterarum diuinarum commemorationem, si quid præsentium temporum qualitas, aut præmonere cogit, aut recognoscere, certe fidem sanctis vocibus pascimus, spem erigimus, fiduciam figimus, disciplinam præceptorum inculcationibus densamus. Ibidem etiam exhortationes, castigationes, & censurâ diuinâ. In quibus verbis aperte meminit conuentus, cum ait: cogimur, & sacra lectionis, seu recitationis, quæ erat commemoratio diuinarum litterarum; denique sermonis seu concionis, cuius ille erat scopus commone, exhortari, mores formare bonos, deprauatos corrigere, & castigare. Idem ostendit locus ex Sancto Ambrosio, in 1. ad Cor. paulo ante citatus. Sed iam vt distinctius proprios Christiani populi ritus tractemus, ab ipso concionatore, quasi nouum principium de sumamus.

De ipso Concionatore. Cap. I I.

Certum est, prædicandi Euangelij munus inde vsque ab origine Ecclesiæ, proprium Episcoporum fuisse, quod ex Actis Apostolicis apparet. vbi propterea Diaconi instituntur, vt Apostoli orationi, & prædicationi instantes sint, & ex Diuo Paulo, vbi se missum dicit ad prædicandum, non ad baptizandum. Ex Dion. quoque Areop. & Apostolicis Constitutionibus perspicue patet, & à nobis infra fusiùs differetur. Et quauis non nisi in sua, cuique Episcopo, diocesi prædicare liceret, tamen illa præcisè temporibus viguit consuetudo laudabilis, vt Episcopi peregrini, ad verba faciendâ, ab eius Ciuitatis Episcopo ad quem diuertissent, inuitarentur. De qua re in Apostolicis Constitutionibus sic habetur. Rogabis Episcopo eum (idest peregrinum Episcopum) vt sermonem habeat apud populum docendi causa. Est enim hortatio & monitio hospitem

Episcopieræ
Concionato-
res.

Act. 6.

1. Cor. 1.

Const. Ap.
1. 2. c. 58.